

Јелена Ајцановић

ЗНАЧЕЊЕ ЗАКЉУЧИВАЊА У СВЕТЛУ АНАЛИТИЧКЕ И СИНТЕТИЧКЕ ГЛАГОЛСКЕ ФОРМАЛИЗАЦИЈЕ – СЕМАНТИЧКА, СИНТАКСИЧКА И ПРАГМАТИЧКА АНАЛИЗА*

У овом раду посматра се формализација значења *закључивања*. Анализира се однос перифрастичног и глаголског предиката с датим значењем – утврђује се степен подударности, тј. разилажења у њиховој употреби. Како би се постигао примарни циљ, анализира се семантичка, синтаксичка и прагматичка валентност ова два типа предиката, јер тек испитивање њиховог значења и употребе може показати степен њихове синонимичности и међусобне заменљивости. Грађу за испитивање чине примери из електронског корпуса савременог српског језика (<http://www.korpus.matf.bg.ac.rs>).

Кључне речи: српски језик, семантика, синтакса, прагматика, перифрастични предикат, глаголски предикат

This paper analyses the meaning of *deduction* in analytic and synthetic formalization. This research observes the relation between periphrastic and verbal predicates – it establishes the extent to which their uses match, i.e., diverge. For the purpose of achieving the primary aim, the semantic, syntactic and pragmatic valence of these two types of predicates is analysed since only the examination of their meaning and use can show the degree to which they are synonymous and interchangeable. The corpus for the examination comprises examples from the electronic corpus of the contemporary Serbian language (<http://www.korpus.matf.bg.ac.rs>).

Key words: Serbian, semantics, syntax, pragmatics, periphrastic predicate, verbal predicate.

1. Увод. Перифрастични глаголски изрази у литератури се одређују као спојеве синсемантичног глагола и номиналне речи, при чему се као њихово изразито обележје истиче синонимичност и, с тим у вези, комутабилност са семантички еквивалентним пунозначним глаголом (Радовановић 1977: 53; Ивић 1980: 1).¹ Из наведене дефиниције следи да се перифрастични предикати (ПП) и глаголски предикати (ГП) могу посматрати као синонимична синтаксичка средства и варијанте исказивање једног истог значења. Будући да се у литератури неретко разматра постоје ли уопште синонимична језичка средства (Драгићевић 2007: 244), оправдано је поставити питање у којем

* Рад је настао у оквиру научноистраживачког пројекта: *Синтаксичка, семантичка и прагматичка испитивања* (бр. 178004), који се реализује на Филозофском факултету у Новом Саду, уз финансијску подршку Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

¹ Декомпоноване језичке јединице биле су чест предмет истраживања, сагледане су из различитих углова – синтаксичко-семантичког, али и прагматичког и функционалностишког, имплицитно у ранијим студијама М. Радовановић и М. Ивић (Радовановић 1977: 53–86; Ивић 1988: 1–5) а у новијим студијама и експлицитно, укључујући и когнитивнолингвистички, па и социолингвистички приступ (уп. нпр. Радовановић 2007; Једрзелко 2013; Liszyk-Kubina 2015: 144). Сматрамо, ипак, да остаје довољно простора за напоре испитивање ПП и еквивалентних ГП.

су степену ове две синтаксичке форме блискозначне и како се њихова, потенцијална, диференцијална обележја рефлектују на формални план структурирања реченице.

Када је реч о појму синонимности, постављају се различити критеријуми за његово одређење, што даље, свакако, имплицира, донекле, супротстављане аспекте сагледавања овог логичко-семантичког односа преваходно лексема, али и синтаксичких језичких јединица – падежних форми, предиката, реченица и сл. Полазећи, с једне стране, од Крузовог становишта да се синонимија језичких јединица мора посматрати кроз скалу синонимности (CRUSE 1986: 265–267), и, с друге стране, од чињенице да се у језику апсолутни синоними – језичке јединице које имају исто дескриптивно и асоцијативно значење, али и исту дистрибуцију (PRČIĆ 2008: 124), остварују ретко, углавном међу терминима (ДРАГИЋЕВИЋ 2007: 245), можемо претпоставити да ГП и ПП остварују семантичку сличност, али не потпуно. Стога је потребно испитати функционалну сличност/различитост посматраних синтаксичких јединица (уп. DE JONGE 1993: 521–538) – сагледати њихову употребу у конкретном контексту с циљем да се дефинишу, уколико постоје, диференцијалне семантичке компоненте, упореди њихово синтаксичко понашање, идентификују стилске и дискурсне сличности/разлике. Језичко уобличавање пропозиције, која денотира ванјезичку ситуацију, фрагмент стварности (КОБОЗЕВА 2000: 219), неретко диктирају прагматички разлози. Ово имплицира анализу контекста у којој се остварује ГП, односно ПП, будући да је њихова употреба тесно повезана са природом комуникативне ситуације, те често условљена друштвеном праксом.²

2. ПРЕДМЕТ, МЕТОДОЛОГИЈА И ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА. Предмет анализе у овој раду јесте семантички предикат ‘закључити’: његов основни израз – прост предикат заступљен глаголом *закључиши*, и мрежа аналитичких конструкција истога/сличнога значења, на примерима прикупљеним из жанровски, стилски, дискурсно и тематски добро уравнотеженог електронског корпуса (<http://korpus.matf.bg.ac.rs/prezentacija/korpus.html>).

Основни циљ истраживања јесте утврђивање значењске блискости односно диференцијације синтетичке и аналитичке (немаркиране и најближе једнолексемској форми) формализације датог семантичког предиката. Формирање инвентара аналитичких форми (из којег је потребно издвојити немаркирану конструкцију) засновано је на утврђивању значења денотираног интелектуалног процеса, у складу са основним постулатима когнитивне лингвистике – апстрактни, интелектуални појам разуме се и визуализује мета-

² У лингвистичкој литератури, посебно оној посвећеној анализи дискурса, истиче се значај контекста за правилно разумевање исказа – „da bi iskaz imao smisao, njime se mora izreći i ko i šta, drugim rečima, mora se znati akter i njegov socijalno-diskursni identitet, kao i značenje takve socijalno situirane diskursne aktivnosti. Presudno je za identifikovanje određene aktivnosti kao diskursa da bude jasan i sadržaj i onaj koji izriče dati sadržaj, kao i kontekst u koji je lociran čitav govorni događaj” (СТЕРАНОВ 2016: 26). Додали бисмо следеће: утицај контекста, шире ситуације у коју се смешта говорни догађај круцијалан је и у супротном смеру – начин језичке формализације ванјезичке ситуације (избор лексема и одређених синтаксичких средстава) предетерминисан је њиме.

форичким пресликавањем из чулно-моторних домена (Јелкоф – Џонсон 2014: 273). Даље, саобразно тези да су семантичка и граматичка анализа неодвојиве (Ланакер 2014: 188), испитују се формалне и садржинске карактеристике прикупљених перифрастичних израза. У складу са ставом да „лексикон и граматика нису одвојени, већ чине континуум конструкција (спојева форме и значења)” а да су „конструкције повезане у мрежи наслеђивања (или категоризације)” (Ланакер 2014: 188), анализирају се функционални глаголи и падежне конструкције у оквиру датих двочланих структура као показатељи појмовних метафора за разумевање процеса *закључивања*. Испитивање семантике глагола или глаголског израза релевантно је јер функционални глаголи нису у потпуности десемантизовани, већ чувају компоненте које, сливене са значењем номиналног конституена, чине целину (Керкез 1997: 307)³, значењски их диференцирајући или пак не једнолексемској форми.

Последњи, најобимнији, део анализе укључује испитивање ГП и издвоје-ног, немаркираног или пак најмање значењски маркираног ПП из различитих углова како бисмо остварили примарни циљ овога истраживања – утврдили степен подударана, односно диференцијације двају синтаксичких решења. Синтаксичко-семантички аспект анализе подразумева испитивање ГП и ПП у контексту с циљем да се утврде и опишу реченични обрасци које формира први и други тип предиката. Полазећи од хипотезе да се овим двома конструкцијама означава слично значење, иста ванјезичка ситуација, што имплицира њихову исту семантичку валентност, акценат стављамо на испитивање синтаксичке валентности.⁴ У раду, стога, испитујемо који су од имплицираних учесника у денотираној ситуацији (на логичко-семантичком плану) експлицирани и којим су формалним средствима заступљени (HELBIG 1992: 14). Уз то, анализа обухвата и прагматичку валентност ГП и ПП – посматрамо да ли и у којој мери комуникативна ситуација, ванјезички контекст, условавају реализацију и, даље, формализацију семантичких актаната (HELBIG 1992: 48–49). Полазећи од постулата да „jezik nije supstanca, nego forma, koja ima svoju funkciju, sadržinu i upotrebu”, те да је језик „osnovno sredstvo sporazumevanja među ljudima, njegovim korisnicima, pa je zbog toga uslovljen konkretnom upotrebom u opštim i posebnim društveno-kulturnim prilikama” (PRČIĆ 2008: 13–14),

³ На то да функционални глаголи, премда номинални члан јесте тежиште значења дво-члане структуре, нису у потпуности лишени лексичке семантике указано је у ранијим истражи-вањима декомпонованог (перифрастичног) предиката (уп. нпр. Золотова 1982: 156–168; Керкез 1997: 303–304; Лазич–Коњик 2006: 233 и др.). Посебно су значајни наводи Просвирине да у перифрастичним изразима треба посматрати реализоване семантичке и дистрибутивне могућности синонимичних функционалних глагола, тј. тематске класе којима припадају апстрактне именице с којима ступају у везу (Просвирин 1983: 85–97). Значај испитивања перифраза као целине, поготово из угла учења језика као страног, увиђа З. Тополињска јер су спојеви синсемантичних глагола са номиналним јединицама непредвидиви феномени и спадају у идиосинкратичне особине језика (Тополињска: 1982: 36).

⁴ С. Танасић први испитује корелацију разлагања глагола с начином структурирања про-сте реченице, истичући, притом, важност и потребу утврђивања реперкусија које процес декомпоновања има на синтаксичком плану реченице, пре свега на позицију предиката, субјекта и ближег објекта (Танасић 2005: 125). Значајни су, за наше истраживање, Танасићеви налази у вези са читавом скалом могућности за формализацију објекатског конституента – од импли-цитног присуства до реализације на спореднијим позицијама у реченици (Танасић 2005: 133).

прост и перифрастични предикат посматрамо и из прагматичке перспективе. Прецизније, овакав тип истраживања укључује интерпретацију оног што говорник жели да саопшти у одређеном контексту, али и обрнуто – анализу како контекст утиче на то шта он изриче (YULE 1996: 3). Посматраћемо и упоређивати илокуциону компоненту исказа са ГП и ПП, што имплицира сагледавање комуникативне ситуације, чији су основни елементи говорно лице (адресант) – деловање – саговорник (адресат) (Поповић 2005: 983). И шире – у анализу укључујемо базичне тачке комуникације: ко каже, шта каже, у којој мери и на који начин, и, можда најважније, какав ефекат постиже.⁵ Уз укључивање ванјезичких фактора, анализирајући комуникативну функцију исказа (MRAZOVIC – VUKADINOVIC 2009: 671), покушаћемо да утврдимо припадају ли анализирани искази са ГП и ПП истом типу говорног чина или пак не. И на крају, у фокусу истраживања неће бити само адресант и његов утицај на адресата, већ и испитивање неизреченог, као важног сегмента комуникације (YULE 1996: 3) – које синтаксичко средство (ГП или ПП) омогућује изостављање информација, да ли је оно увек свесно или не, те, ако јесте, с којом намером.

3. КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА ЗАКЉУЧИВАЊА. Глагол *закључићии* у шестотомном *Речнику српскохрватској књижевној језика* (РМС) Матице српске и Матице хрватске дефинише се на следећи начин: '1. извести закључак, стећи уверење', при чему се именица *закључак* одређује као 'лог. суд изведен из једног, два или више других судова; кратак извод из ширег излагања, резиме'. Речничке дефиниције показују да овај глагол и његове перифразе заузимају центар семантичке категорије 'ментални процеси' јер денотирају операције и процесе смештене у човековом уму (DANIELEWICZOWA према KIKLEWICZ 2017: 9), при чему поседују обележје резултативност [+].

Очекивано, анализирана грађа показала је да приликом разумевања сложеног, апстрактног феномена крећемо од концептуално једноставнијег, конкретног. На основу прикупљених примера двочланих израза издваја се појмовна метафора ЗАКЉУЧИВАЊЕ ЈЕ ПУТОВАЊЕ на основу које разумемо денотирани интелектуални процес. Компонента резултативности [+], садржана у семантичкој структури глагола, условљава даље гранање генеричке метафоре – ЗАКЉУЧИВАЊЕ/ЗАКЉУЧАК ЈЕ ОДРЕДИШТЕ, ЗАКЉУЧАК ЈЕ ПРЕДМЕТ, ЗАКЉУЧАК ЈЕ ВРЕДАН ПРЕДМЕТ, ЗАКЉУЧАК ЈЕ БИЋЕ.

3.1. Појмовна метафора САЗНАЊЕ/ЗАКЉУЧИВАЊЕ ЈЕ ПУТОВАЊЕ – укључује кретање (путовање) особе кроз њен ментални простор, полазиште, почетну тачку кретања и циљ – закључак – који је одредиште (уп. Лелкоф – Џонсон 2014: 273–305). Конкретизовање метафоре ЗАКЉУЧИВАЊЕ ЈЕ ПУТОВАЊЕ може ићи у правцу истицања крајње тачке – ЗАКЉУЧАК ЈЕ ОДРЕДИШТЕ, што илуструју везе глагола кретања, немаркираног или с адлативном компонентом (*ићи, водити, доводити, ситизајти, досијети, дојрејти, доћи, наводити*) и циљним генитивом с предлогом *до*, односно акузативом с предлогом *на*: *иде се до шој закључка; води до закључка; ситијемо до закључка; доводи до закључка;*

⁵ Оснивач теорије пропаганде, бавећи се, као социолог и политиколог, анализом језика политике, Харолд Ласвел нуди комуникацијски модел који укључује питања *Ко каже? Шта каже? Које каже? С каквим ефектом?* (LASSWEL 1949).

госиџели смо до закључка; дойире до закључка; заједно бисиџе дошци до закључка; наводи на закључак.

Даље, на истој линији конкретизације налазе се изрази којима се, будући да је закључивање путовање у оквирима (менталног) простора, позиционира удаљеност од одредишта. Овакве везе чине глаголи кретања *водииџи, љриближииџи се* или изрази са значењем просторног позиционирања *бииџи ближе* и адлативни датив, слободан или блокиран предлогом *ка: џио све води закључку; ови арђумениџи воде ка закључку; љриближила се закључку; и сами су ближе закључку.*

Крајњу тачку интелектуалног процеса разумемо и као закључак ЈЕ МЕСТО/САДРЖАТЕЉ на којем се налазимо, али и са којег се даље крећемо у различитим правцима. Овакав начин концептуализације даље условљава реализацију глагола или глаголских израза статичког значења и спацијалне падежне форме маркиране обележјем неусмереност – локативност – у порстору (Антонић 2005: 146) у саставу декомпонованих структура. Глаголску компоненту заступају лексеме или изрази *слајаџи се, бииџи сајласан, бииџи јединсиџвен, бииџи уједињен, разилазиџи се*, који упућују на коагентивни карактер денотираних ситуација: *џиџамџа се слаже у закључку, вешџиџаџи су сајласни у закључку, сви су јединсиџвени у једном закључку, уједињени су у закључку, ређе се разилазимо у закључцима.*

3.2. Резултат закључивања може бити ПРЕДМЕТ којим манипулишемо у менталном простору (уп. КЛИКОВАС 2004: 86), што илуструју перифрастични изрази *извуџи закључак* и *изаџи са закључком*, фокусирајући специфичне значењске нијансе. Први, као што показује типичан пример *босанска стирана је из џиоџ саоџиџиџења извукла закључак*, денотира следећу ситуацију: у нашем менталном простору мисли и идеје налазе у засебним КУТИЈАМА – на основу полазних ставова, смештених у засебном простору у човековој глави, формирају се ставови и закључци, заузимајући ново место у човековом уму. Друга перифраза, забележена у примеру *државна ревизорска комисија, након џиџо љровери наше извешџаје, изаџи ће са закључком*, маркирана је додатном компонентом – закључак, настао као резултат индивидуалног менталног процеса, излази из затвореног простора и дели се са другима, што, заправо, подразумева његову вербализацију (уп. КЛИКОВАС 2004: 86).

Даље, закључак разумемо и као ВРЕДАН ПРЕДМЕТ јер представља резултат човековог промишљања ванјезичких ентитета и процеса. То нам показују везе с глаголом *џосџиџиџи*, у чијој је семантичкој структури, како се види из примарног значења, присутна значењска компонента ‘труда, напрезања, напора’: (...) *све је џеже џосџиџиџи закључак о нечем џако језивом као џиџо је био највеџи конценџраџиони лоџор на Балкану.*

3.3. Закључак разумемо и као БИЋЕ које се самостално креће кроз наш ментални простор, полазећи од места где су смештени критеријуми, основне идеје за формирање ставова. Оваква концептуализација огледа се у томе што се на позицији глаголског конституента остварују, углавном, глаголи кретања, а именица *закључак* налази се у облику номинатива: (...) *из целе љриче излази недоречен закључак (...); (...)* *из џиоџ љроизилази закључак; (...)* *овакав закључак љроисџиџиче из радноџ џексиџа закона о скуџиџиџини; (...)* *из*

обе анализе следи закључак; *јомаља се закључак*; *јосле свећа намеће се закључак*.

4. Однос ПРОСТОГ И ПЕРИФРАСТИЧНОГ ПРЕДИКАТА – ВАЛЕНТНИ ОБРАСЦИ. Из мреже пописаних перифрастичних израза семантичког предиката ‘закључити’ издваја се *доћи до закључка*. За разлику од осталих вишелементних образаца овај израз нема могућност да додатно значењски прецизира исказ с обзиром на обележја [усмереност] (*водити ка закључку*), [коагентивност] (*сложити се у закључку, разилазити се у закључку*), [самоактивност] (*јомаља се закључак*), [модалност] (*намеће се закључак*). Ове две синтаксичке форме означавају интелектуалне процесе на основу којих човек логички промишља свет који га окружује, формирајући, на тај начин, своја уверења о ентитетима, појавама, процесима и догађајима у ванјезичкој стварности. Саобразно типу денотиране ситуације, семантичка валентност ова два предиката укључује агенс и два објекта. Означени процес реализује прототипичини агенс са обележјима [живо +], [вољност +], [интенционалност +], [одговорност +] и [трансформативност +] (HELBIG 1992: 68–69). Када је реч о објекатским аргументима, реализује се објекат типа делиберат⁶ и креатив⁷ (објекат креације).⁸ У значење глагола *закључити* и одговарајуће перифрастичне структуре *доћи до закључка*, како показују речничке дефиниције, инкорпорирани су полазни ставови за формирање ставова, закључака. То подразумева да је у денотирану ситуацију ‘закључивања’ учитано значење ‘критерија’ (основ закључивања) (КОВАЧЕВИЋ 1988: 126), што имплицира да основни модел семантичке валентности анализираних предиката може бити проширен адвербијалима са значењем основа или критеријума.

4.1. АГЕНС УЗ ГП И ПП. Када је реч о агенсу, у површинској структури исказа сасвим очекивано, у највећем броју примера, заступа га граматички субјекат – именице са обележјем [живо +], [људско +] у облику номинатива: (...) *јосић и његова тјајна жена су већ јрвих дана своје везе закључили (...)*; (...) *Алберт Ајнштајн дошао до закључка*.

Ређе се, међу прегледаним примерима, среће метонимијски тип агенса – посредством назива установа, институција денотирају се њихови чланови, одговорни појединци за реализацију радње: (...) *у трагској ујрави Зрењанина закључили су*.

⁶ Всеволодова, разграничавајући семантичку улогу пацијенса, издваја *делиберат* (*делибаратив*) који представља лице, предмет, догађај као објекат интелектуалне делатности агенса (2000: 144). Тип објекта означен термином *делиберат* могао би се назвати и тематским објектом јер изражава тему, „садржај који се може наћи у домету спознаје, свести и знања” (Алановић 2018: 172).

⁷ Всеволодова под термином *креатив* подразумева предмет настао као резултат реализације радње или ситуације (2000: 144). Резултат који је настао као последица различитих интелектуално-стваралачких делатности у литератури се означава и термином *еврикатив* (Всеволодова 2000: 144; Арсенијевић 2012: 94). У овом раду термин *креатив* употребљавамо као надређени термин који обухвата и еврикативе, будући да се њима такође означава објекат као резултат креације, резултат релаизације радње, делатности.

⁸ Алановић, разматрајући објекатске клаузе уз глаголе мишљења, издваја оне које иду уз глаголе типа *измислити, оtkрити, испитати* и сл. и денотирају резултат различитих видова креативне интелектуалне делатности (2018: 172).

4.2. КРЕАТИВ УЗ ГП И ПП. Глагол *закључићи* и перифрастична структура *доћи до закључка* означавају спознају стварности, креативну интелектуалну делатност јер као резултат те делатности настају човекова уверења о њој, о догађајима и процесима који га окружују – креатив. Оваква значењска вредност креатива подразумева пропозициони објекат, доминантно формализован објекатском допунском клаузом. Везник *да*, као најнеутралнији везник овог типа клаузе (Алановић 2018: 100), најфреквентнији је у анализираној грађи, нпр.: (...) *закључили да је лакше* (...); (...) *може се доћи до закључка да еминентни амерички званичници и сиручњаци покушавају* (...) и сл.

По изузетку, у ситуацији када се жели допринети сликању ситуације о којој се формирају ставови (уп. Алдановић 2019: 217), допунску клаузу уводи везик *како* јер сигнализира ‘процесуалност’ и ‘динамичност’, што илуструју следећи примери: (...) *јер су закључили како сам сувише млад; Харис и ја закључили како више не треба да се боримо против Судбине*.

Бележе се, ретко, и декларативне, тзв. зависноупитне клаузе уведенe упитним речима – прилогом *зашто* и заменицом *ко* (уп. МРАЗОВИЋ–ВУКАДИНОВИЋ 451–452; Алановић 2018: 100): *Сиручњаци су закључили зашто људи посежу за пукејшавом фолијом; (...) морамо да дођемо до закључка ко је за што одговоран* (...) и сл.

Наведено показује да постоје значајна подударња у формализацији креатива у реченицама са ГП и ПП. Ипак, региструју се и разлике и то на два нивоа – на нивоу формализације и на нивоу експликације овог дубинског аргумента.

Као прво, уз ГП остварује се номинална форма у беспредлошком акузативу као формализатор креатива. При томе, ограничена су лексичка средства у овој позицији: номинална форма заступљена је само лексемама као заступницима реченичног значења – неодређеном заменицом *нешто*, одричним заменицом *ништа* или анафорско-демонстративном заменицом *то*.⁹ (...) *не би људи после закључили нешто ружно о ваџим осећањима; (...) не можемо ништа закључићи о мојћем ушцају; (...) то смо закључили из јавних стивова* и сл.

Друго, упадљива разлика између реченица са ГП и ПП тиче се изоставања креатива у површинској структури – ПП пружа могућност његовог неекплицирања, по правилу праћеног детерминацијом номиналног дела или, ипак ретко, без детерминатора: (...) *његов ум је дошао до закључка; (...) долазе до закључака значајних за рад царине; (...) дошао до крајње занимљивих закључака* и сл.

4.3. ДЕЛИБЕРАТ УЗ ГП И ПП. Делиберат или тематски објекат, како показују забележени примери, може бити исказан у реченици са глаголом *закључићи*, односно перифразом *доћи до закључка*, или у допунској клаузи, уз њих

⁹ Неодређена заменица *нешто*, као лексема широког, уопштеног, те недовољно специфичног значења, праћена је, у неким примерима, детерминатором (придевским, најчешће) као конкретизацијом значења: (...) *иа да не би људи после закључили нешто ружно о ваџим осећањима*. Овоме се супротстављају примери са одричном заменицом *ништа* употребљеном без детерминатора – у оваквим примерима денотира се неостваривање креатива, тј. изостајање очекиваног резултата интелектуалног процеса закључивања.

реализованој. Наведено је најчешће, може се закључити на основу прикупљене грађе, у кореалицији са експликацијом семантичке улоге креатива, а даље и начином његове формализације.

Када семантичку улогу креатива заступа допунска клауза, делиберат је исказан у њој, заузимајући најчешће субјекатску позицију, имплицитно (садржано у личном наставку за глаголски облик) или експлицитно (обликом номинатива): *По љезимену смо закључили да је Енїлез; (...) дошли [су] до закључка како виски и воїка уїичу на радну сїособностї људи; (...)*. Осим субјекатске позиције делиберат може бити садржан у објекту допунске клаузе: *закључили [су] да их је на уїлу Тверске улице и оне улицице сїоїила сама судбина*.

Овакав начин моделовања реченичне структуре доминантан је јер би експлицирање делиберата у надређеној реченици значило редупликацију формализације ове семантичке улоге. Делиберат је експлициран у надређеној реченици само у једном забележеном примеру и формализован је конструкцијом за + акузатив: (...) *док су за виїамин Це и селен закључили да немају неко љособно деїїиво*.

Експликација делиберата остварује се у ситуацији када улогу креатива заступају прономиналне речи и формализован је локативом са предлогом *о*: (...) *да не би људи љосле закључили нешїто ружно о ващим осећањима*.

Уз ПП чешће се реализују локативне конструкције с предлогом *о*, исказане деадјективним или девербативним именицама. Оне су праћене номиналном формом у генитиву и имају улогу реченичног кондензатора. Интерпретација оваквих примера показује да номиналне форме у локативу праћене генитивом, заправо, репрезентују два дубинска аргумента – креатив (деадјективна или девербативна именица) и делиберат: (номинална форма у генитиву) *су наци амерички љартїнери дошли до закључка о неїрихваїљивостї доминације једне земље (...)* [*← да је доминација једне земље неїрихваїљива*]; (...) *да би дошле до закључка о љримени lex fori* [*← да се љримени lex fori*].

4.4. Основ / КРИТЕРИЈУМ УЗ ГП И ПП. Хипотезе од којих се полази при закључивању и поставке на основу којих се изводе какви закључци формализовани су типичним језичким средствима у функцији адвербијала са значењем основа или критеријума – најчешће генитивом са предлошким изразом *на основу* (уп. Антонић 2005: 168–169), ређе локативом са предлогом *їо* и, по изузетку, беспредлошким инструменталом, односно аблативним генитивом блокираним предлогом *из* (Антонић 2005: 168): *Иїак, до неких љрелиминарних закључака моїуће је доћи на основу рацїїрканих извора; По клиничкој слици, лекари из Урїенїної ценїтра закључили су; Разменом искусїава са колеїама ван земље закључили смо; Из искусїва смо, тїакође, закључили*.

Осим номиналних форми, позицију адвербијала са значење основа или критеријума заузимају и глаголске форме. Реализује се глаголски прилог садашњи као кондензатор клаузе са датим значењем, уведене, на дубинском плану, типичним везником *на основу љоїа шїїо* (уп. Радовановић 1990: 24): *Проучавајући лиїераїуру, ауїори љројекїа закључили су* [*← на основу љоїа шїїо љроучавају лиїераїуру*].

Као формализатор критерија, основа реализују се и типично каузалне падежне форме и каузалне клаузе, што је очекивано. Каузална веза обухвата

и микропоље ‘критеријума’ – закључивање о некој појави на основу или преко неке друге појаве (КОВАЧЕВИЋ 1998: 124), тј. као последица наводи се закључак изведен на основу онога што је означено узрочном јединицом (КОВАЧЕВИЋ 1988: 56–57):¹⁰ (...) *збој необичној имена, закључили смо; Пошто се ћушке удалио, сви су, претјисаваљам, закључили; Како се Намбикваре изврсно разумеју у ойрове, закључили су* и сл.

Значење основа или критеријума за извођење закључка може бити садржано у непосредном језичком окружењу. Избор формалних синтаксичких средстава у којима је садржан податак о основама закључивања, притом, није случајан – предетерминисан је начином на који концептуализујемо процес закључивања. У корпусу се бележе морфосинтаксичка средства са темпоралним значењем – темпоралне предлошко-падежне форме, темпоралне клаузе у којима је садржан основ или критеријум за закључивање: *йосле разјовора с лекарским особљем, закључили смо; (...) особийо ако су они, након искуства с Американцима, закључили; (...) најзад су закључили, кад су йоїледали у своје часовнике, да је време да се врати кући.*

Из наведених примера могу се извести два релевантна закључка. Као прво, значење експликативне околности типа основ/критеријум (АНТОНИЋ 2005: 168) пресупонирано је у инхерентној семантици девербативних именица у темпоралним падежним формама, односно глагола у позицији предиката темпоралне клаузе. И номинална средства и глаголске лексеми припадају значењским категоријама уско везаним за резултат интелектуалног процеса – за закључивање. Реч је о лексемама које денотирају комуникативно-интелектуалне и перцептивне радње чијом реализацијом агенс долази до сазнања на основу којих формира своје ставове и закључке о различитим ванјезичким ентитетима и феноменима. Каузална веза успоставља се између ситуација денотираних управним и субординираним предикатом, што даље потврђује тезу о оправданости семантичког приступа у анализи, поготово потребу да се усмери на прелазно поље између лексичке и граматичке равни (АЛАНОВИЋ 2019: 41). Други закључак везан је за разлоге имплицитног присуства основа или критеријума у темпоралним језичким формама. Појмовна метафора закључивање је путовање од полазишта (почетне хипотезе) до одредишта (закључак), подразумева процес који се одвија у времену. При томе, резултат мисаоног процеса, путовања, следи, у временском смислу, након полазишта, односно сагледавања чинилаца за извођење закључка. Стога су основ или критеријум закључивања имплицитно садржани у временским конструкцијама са значењем постериорности – генитивне форме са предлозима *након* и *йосле* и темпорална клауза с везником *кад* и перфективном предикацијом (АНТОНИЋ 2001: 118). Важно је нагласити да није у сваком односу постериорности уткано и значење каузативности – за остваривање каузалне везе између

¹⁰ У литератури постоје два тумачења значења критерија или основа – прво укључује критеријум у семантичку категорију каузалности (КОВАЧЕВИЋ 1988), док друго издваја ово значење као засебно (РАДОВАНОВИЋ 1990: 24; АНТОНИЋ 2005: 119–301). Полазећи од тезе да је критеријум „најчешће рационални основ когнитивне акције као последице” (КОВАЧЕВИЋ 1988: 57), чини се да основ и закључивање јесу у каузалној вези као једној од форми „објективне универзалне међузависности појава свјета”. Прецизније, семантичко поље каузалности укључује и значење основа или критеријума.

две појаве, осим односа сукцесивности, нужна је унутрашња веза те две појаве, њихова каузална условљеност (КОВАЏЕВИЋ 1988: 36).

5. ПРАГМАТИЧКЕ ОСОБЕНОСТИ ИСКАЗА СА ГП И ПП. Типично, анализирани искази јесу неодређено-илокутивни искази с асертивном функцијом. Представљају саопштење, тврдњу, с циљем да се информише већи број анонимних адресата (ПОПОВИЋ 2005: 989; МРАЗОВИЋ – ВУКАДИНОВИЋ 2009: 677), без коментарасиња или неких додатних експресивних компоненти. Ипак, бележи се за ове исказе и прагматски маркирана ситуација – остварује се и аутоилокутивност и илокутивност, тј. истовремена усмереност и на говорника и на анонимног адресата. У том случају посматрани искази поседују израженију илокутивну компоненту.

5.1. ИСКАЗИВАЊЕ АГЕНСА – АУТОИЛОКУТИВНА И ИЛОКУТИВНА КОМПОНЕНТА. Маркираност исказа са ГП и ПП на прагматском плану може се очитовати замагљивањем податка о агенсу. Наведено се рефлектује на плану форме: остварује се логички субјекат у локативу блокираном предлогом у. Локативна конструкција заступљена је именицама које денотирају институције: у *Ћрадској ујрави Зрењанина закључили су да се ѿо на њих не односи; У Влади РС су доцли до закључка да бесйлајно здравсйво за йријављене на бирору йодсййиче йослодавце да не йријављују раднике*. Адресант шаље исказ којим упућује на неодређеност у погледу вршиоца радње, мотивисану метонимијским померањем МЕСТО/ИНСТИТУЦИЈА – људи који чине то МЕСТО/ТУ ИНСТИТУЦИЈУ (уп. RASULIĆ 2010: 60)¹¹, што за за последицу има „pripisivanje kolektivne odgovornosti ili zasluga” (RASULIĆ 2010: 67) и избегавање исказивања индивидуалне одговорности или заслуге. Овакви искази одликују се илокутивном компонентом – средства су језичке манипулације. Неконкретним и посредним исказивањем агенса (КЛИКОВАС 2008: 58), његовом маргинализацијом (стр. 54) адресат није увек у стању да створи јасну слику о томе ко тачно сноси одговорност за извршење денотираних радње.

5.2. ИСКАЗИВАЊЕ КРЕАТИВА – АУТОИЛОКУТИВНА И ИЛОКУТИВНА КОМПОНЕНТА. Ако упоредимо реченичне структуре са простим предикатом и оне са перифрастичним предикатом, упадљива је следећа разлика. Други пружа могућност импликације креатива. Изостављање креатива, у великој већини примера, прати дубинска квалификативна адвербијална детерминација, експлицирана у површинској структури – у номиналном делу перифрастичне структуре реализују се уз именицу *закључак* придевске или заменичке лексеме (нпр. *значајан, занимљив, исйраван, йрави, важан, йојресчан, исййи, йшакав* и сл.) или, ређе, односне клаузе (нпр. *доћи до закључака који не изненађују*). Интерпретација оваквих примера имплицира детерминацију неизреченог резултата насталог као последица интелектуалне делатности. Неједнака семантизираност глагола и његове именичке изведенице (ИВИЋ 1988: 2),

¹¹ Раден и Кевечеш однос између места и људи који на њима живе (а то укључује и однос институције и људи који је чине) тумаче као ситуацију садржавања, што даље подразумева третирање оваквог метонимијског односа као метафоричко проширење метонимије садржања (2014: 324).

у неким случајевима, искључује могућност адвербалне детерминације – уп. нпр. (...) *у којима би се мојло доћи до важних закључака*, али *важно смо закључили; *антрополози су дошли до неколико занимљивих закључака*, али *антрополози су занимљиво закључили и сл. На основу забележених примера, намеће се још један закључак. Адвербална детерминација могућа је у случајевима када се процењује исправност закључака јер, посредно, на тај начин одређује се логична заснованост закључивања, квалификује се реализација тог процеса (уп. нпр. *мојло би се доћи до њојрешиних закључака* : *мојло би се њојрешино закључили*; (...) *да су неке јединке вичније од других да долазе до исправних закључака*: (...) *да су неке јединке вичније од других да исправно закључују* и сл.). Уколико се пак денотира ситуација која имплицира изрицање суда о резултату процеса закључивања, исказивање његових квалификативних црта, могућа је искључиво адјективна детерминација номиналног члана перифразе.

Посматрано из угла употребе ових исказа важно је следеће. Овакви искази имају експресивну функцију – њихов аутоилокутивни карактер имплицира да адресант вреднује резултате настале процесом закључивања, што, у крајњем, јесте посредно изрицање коментара. Илокутивна снага оваквих исказа, међутим, важнија је. На основу анализе семантичких компоненти остварених детерминатора декодира се илокутивна функције исказа. Употребом позитивно конотираних лексема као детерминатора именице *закључак* (нпр. *дошао до њако јенијалних закључака*; *дошао је до неколико несјорних закључака* и сл.), осим привлачења пажње адресата, остварује се илокутивност типа *њредлоја* или *њрејоруже* – адресат се анимира да сазна више о резултатима насталим закључивањем. Негативно конотиране лексеме пак подразумевају илокутивност типа *ујозорење* – говорник адресату скреће пажњу на какву опасност по њега, на коју упућују резултати његовог закључивања (MRAZOVIĆ – VUKADINOVIĆ 2009: 695).

6. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА. На основу спроведене анализе изводе се следећи закључци.

6.1. Како показује анализирана грађа, генерисање појмовних метафора процеса *закључивања* почива на следећим изворним доменама: одредиште, садржатељ, предмет и биће, што значи да га разумемо у оквиру семантичких категорија спацијалности, пацијативности и агентивности. Овакво разумевање денотираног апстрактног феномена одсликава се на језичком плану – најбољи показатељ овога пресликавања јесу вишечлани спојеви, односно прецизније семантика синсематичних глагола на позицији глаголске компоненте, с једне стране, и предлошко-падежна форма номиналне компоненте, с друге стране.

6.2. Вишечлане, аналитичке конструкције углавном додатно значењски нијансирају исказ. Веза *доћи до закључка* не успоставља битну семантичку диференцијацију према простом предикату заступљеном глаголом *закључили* и стога јесте форма коју најпре треба супротставити ГП.

6.3. На плану семантичке валентности, очекивано, нема разлике између ових типова предиката – њихова базична валентност укључује агенс,

креатив, делиберат, уз ширење овога модела укључивањем адвербијала са значењем основа или критеријума. Диференцијације се пак бележе на плану експликације и формализације дубинских актаната. Најмаркатнија разлика очитује се у експлицирању семантичке улоге креатива. Уз ПП није нужна његова реализација у површинској структури исказа (RADOVANOVIĆ 1990: 54). С друге стране, ГП допушта шири инвентар морфосинтаксичких средстава за форамлизацију креатива. Осим допунске клаузе, типичне за оба типа предиката, ову семантичку улогу формализују и акузативне номиналне форме, заступљене, ипак, изразито ограниченим скупом лексема – реализују се у овој позицији заменичке лексеме које, свакако, посредно упућују на реченични садржај (неодређена заменица *нешто*, одрична *ништа* и показна *то*).

6.4. Најизразитије разлике остварују се на прагматском плану. Иако ГП и ПП у начелу представљају саопштења – основни циљ им јесте да информишу адресата, искази са ПП имају јачу илокутивну снагу и изразитију експресивну вредност. Захвљујући могућности изостављања креатива уз ПП, искази са перифразом *гоћи го закључка*, праћеном позитивно, односно негативно конотираним лексемама као детерминаторима остварују се као *ћрејорука*, тј. *ућозорење*. У оба случаја искази су снажно усмерени на адресата, што имплицира одговарајући прагматски оквир у којем се употребљавају. Реч је, по правилу, о текстовима из публицистичког функционалног стила. Ако сагледамо базичне тачке комуникације *ко каже*, *што каже*, *коме каже* и *са каквим циљем*, можемо извести следеће закључке. Оваквим исказима, по правилу, саопштава се о важним садржајима, али истовремено врло стручним и, могуће, тешко разумљивим, стога и мање интересантним широком кругу прималаца којима су намењени. Како би се порука приближила примаоцима и на тај начин их адресант заинтересовао за садржај који жели да пренесе, употребљава се експресивна лексика, као нпр. *занимљив*, *значајан*, *важан*, *узнемирујући* и сл. Тако се утиче на примаоца поруке да прочита поруку и разуме је као препоруку да нешто прихвати или као упозорење како би се припремио за оно што следи. Следствено овоме искази са ПП могу се тумачити као средство пропаганде и агитације (отуд се и појављују најчешће у текстовима публицистичког функционалног стила) јер, у крајњем, утичу на формирање јавног мњења.

6.5. Посматрана синтаксичка средства на скали синонимности могу се одредити на следећи начин – ова два типа предиката блискозначна су средства, али не и апсолутно синонимична јер се у значајној мери диференцирају на плану употребе. Како се види, анализа је потврдила, те донекле проширила, до сада понуђене закључке о функционисању ова два конкурентна синтаксичка средства. Свакако, међутим, остаје довољно простора за даља истраживања овога односа. Напоредну анализу ГП и ПП требало би спровести на далеко већем броју примера, обухватајући различите значењске класе којима припадају полазне пунозначне лексеме. Осим тога, било би добро овакву анализу спровести и из компаративно-контрастивне перспективе (пореди ситуацију у српском језику и осталим, пре свега словенским, језицима). Тако би се, чини се, дошло до релевантних закључака о сличностима и разликама ГП и ПП, те о томе када, у којој ситуацији, и, преваходно, с којим циљем

и ефектом треба употребљавати једну или другу форму. Закључци добијени компаративним и контрастивним испитивањима у вези с евентуалним језичким универзалијама, односно међусобним диференцијацијама, нашли би своју примену у настави српског језика као страног.

ИЗВОРИ

- СрпКорп: *Корпус савременој српској језика на Математичком факултету Универзитета у Београду* <[<http://korpus.matf.bg.ac.rs.html>]>
 РСМ: *Речник српскохрватској књижевној језика*, I–III. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1969. *Речник српскохрватској књижевној језика*, IV–VI. Нови Сад: Матица српска, 1969–1976.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Алџановић, Јелена. *Прилошки њредикај у сјандардном српском језику*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2019.
- Алџановић, Јелена. Глаголи *вероваји*, *увераваяи/уверияи* и *иовероваји* – синтаксичко-семантичка анализа и лексикографски аспект. *Лексикографја и лексиколоја у свејлу актуелних њроблема*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 289–313.
- Алановић, Миљивој. Реченице са допунком клаузом. Предраг Пипер, Миљивој Алановић, Слободан Павловић, Ивана Антонић, Марина Николић, Дојчил Војводић, Људмила Поповић, Срето Танасић, Биљана Марић. *Синтакса сложене реченице у савременом српском језику*. Нови Сад – Београд: Матица српска – Институт за српски језик САНУ, 2018, 91–199.
- Алановић, Миљивој. Значења граматичког субјекта. *Научни сасјанак слависта у Вукове дане* 48 (2019): 41–51.
- Антонић, Ивана. Синтакса и семантика падежа. Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић. *Синтакса савременој српској језика. Просја реченица*. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, 2005, 119–301.
- Арсенијевић, Нада. *Падежи њравој објекта у сјандардном српском језику*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2012.
- Бондарко, Александр Владимирович. *Теория значения в системе функциональной грамматики на материяле русского языка*. Москва: Языки славянской культуры, 2002.
- Всеволодова, Майя Владимировна. *Теория функционально-коммуникативного синтаксиса. Фрагмент прикладной (педагогической) модели языка*. Москва: Издательство Московского университета, 2000.
- Драгићевић, Рајна. *Лексиколоја српској језика*. Београд: Завод за уџбенике, 2007.
- Золотова, Галина Александровна. *Коммуникативные аспекты русского синтаксиса*. Москва: Наука, 1982.
- Ивић, Милка. Још о декомпонованом предикату. *Јужнословенски филолој* XLIV (1980): 1–5.
- Кликовац, Душка. Појмовне метафоре и семантика предлога: о једном апстрактном значењу предлога у с локативом. *Јужнословенски филолој* LVI (2000): 521–528.
- Керкез, Драгана. Глаголски конституент перифрастичних предикатских конструкција (у српском и руском језику). *Српски језик* 1–2 (1997): 303–311.
- Кобозева, Ирина Михайловна. *Линџвистическая семантика*. Москва: Эдиториал УРСС, 2000.
- Ковачевић, Миљош. *Синтакса сложене реченице*. Београд – Србиње: Рашка школа – Српско просвјетно и културно друштво Просвјета, 1998.
- Лазић-Ковић, Ивана. Структура, функција и лексикографска обрада перифрастичних предиката. *Зборник Мајице српске за филолојају и линџвистикају* XLIX/1 (2006): 219–304.

- ЛНАКЕР, Роналд. Когнитивна граматика. Катарина Расулић, Душка Кликовац (ур.). *Језик и сазнање. Христотемајца из коћнићивне линћивсћике*. Београд: Филолошки факултет, 2014, 185–240.
- ЛЕЈКОФ, Џорџ, Марк Џонсон. О појмовној метафори. Катарина Расулић, Душка Кликовац (ур.). *Језик и сазнање. Христотемајца из коћнићивне линћивсћике*. Београд: Филолошки факултет, 2014, 273–307.
- ПОПОВИЋ, Људмила. Комуникативна функције просте реченице. Предраг Пипер, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић. *Синћакса савременоћ срћскоћ језика. Просћја реченица*. Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, 2005, 983–1061.
- ПРОСВИРИНА, Олга. Глагол *чинићи* и његови синоними у функцији вербализатора. *Јужнословенски филолоћ* XXXIX (1983): 85–97.
- РАДЕН, Гинтер, Золтан КЕВЕЧЕШ. Ка теорији метонимије. Катарина Расулић, Душка Кликовац (ур.). *Језик и сазнање. Христотемајца из коћнићивне линћивсћике*. Београд: Филолошки факултет, 2014: 307–336.
- РАДОВАНОВИЋ, Милорад. Декомпоновање предиката. На примерима из српскохрватског језика. *Јужнословенски филолоћ* XIII (1977): 53–80.
- РАДОВАНОВИЋ, Милорад. *Сћјари и нови сћјиси. Оћледи о језику и уму*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2015.
- РИСТИЋ, Стана, Милана Радић-Дуговић. *Реч, смисао, сазнање (сћјудије из лексичке семанћике)*. Београд: Филолошки факултет Београдског универзитета, 1999.
- РИСТИЋ, Стана. Улога творбе у концептуализацији појма ‘вићење’ у језичкој слици света српског народа. *Творба речи и њени ресурси у словенским језицима*. Београд: Филолошки факултет, 2012, 711–726.
- ТАНАСИЋ, Срето. *Синћаксичке ћеме*. Београд: Београдска књига, 2005.
- ТОПОЛИЊСКА, Зузана. Перифрастични предикатски изрази на међусловенским релацијама. *Јужнословенски филолоћ* XXXVIII (1982): 35–50.

*

- ANTONIĆ, Ivana. *Vremenska rečenica*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2001.
- CRUSE, David Alan. *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.
- DE JONGE, Bob. The Existence of Synonyms in a Language: Two Forms, but One or Rather Two Meanings? *Linguistics* 31 (1993): 521–538.
- HALLIDAY, Michael, Christian MATTHIENSEN. *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold Hodder, 2004³.
- HELBIG, Gerhard. *Probleme der Valenz – und Kasus­theorie*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1992.
- JĘDRZEJKO, Ewa. Complex Verbo-Nominal Predicates in the Light of Prototype Approaches to Categorization. *Studies in Polish Linguistic* 8/2 (2013): 57–74.
- KIKLEWICZ, Aleksander. Russian Mental Verbs as a Semantic Class. *Јужнословенски филолоћ* LXXIII/3–4 (2017): 7–28.
- KLIKOVAĆ, Duška. *Metafore u jeziku i mišljenju*. Београд: Библиотека XX век, 2004.
- KLIKOVAĆ, Duška. *Jezik i moć*. Београд: Библиотека XX век, 2008.
- KOVAČEVIĆ, Miloš. *Uzročno semantičko polje*. Sarajevo: Svjetlost – Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1988.
- KRSTIĆ, Dragan. *Psihološki rečnik*. Београд: Savremena administracija, 1991.
- LASSWELL, Harold, Nathan LEITES. *The Language of Politics*. New York: Georg Stewart, 1949.
- LISZYK-KUBINA, Karolina. *Fazowość i jej wykładniki w polszczyźnie*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersitetu Śląskiego, 2015.
- MRAZOVIĆ, Pavica, Zora VUKADINOVIĆ. *Gramatika srpskog jezika za strance*. Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2009.
- PRĆIĆ, Tvrtko. *Semantika i pragmatika reči*. Novi Sad: Zmaj, 2008.
- RADOVANOVIĆ, Milorad. *Spisi iz sintakse i semantike*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Dobra vest, 1990.
- RASULIĆ, Katarina. Aspekti metonimije u jeziku i mišljenju. *Theoria* 3 (2010): 49–70.
- STEPANOV, Strahinja. *Asertivnost, relevantnost i žanr (analiza predizbornih govora)*. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu, 2016.
- WIERZBIĆKA, Anna. *Semantics. Primes and Universals*. Oxford – New York: Oxford University Press, 1996.
- YULE, George. *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press, 1996.

Jelena Ajdžanović

THE MEANING OF DEDUCTION IN ANALYTIC AND SYNTHETIC VERB
FORMALIZATION – SEMANTIC, SYNTACTIC, AND PRAGMATIC ANALYSIS

S u m m a r y

This paper analyses the analytic and synthetic verb formalization of the meaning of deduction. The research focuses on the use of competitive syntactic means – the simple verbal predicate, represented by the verb *zaključiti* ‘conclude’ in its finite form, and the periphrastic predicate, represented by the finite verb expression *doći do zaključka* ‘come to a conclusion’. The proposed hypothesis is that the given forms are similar in their meaning, yet they are not absolute synonyms. Therefore, their semantic, syntactic, and pragmatic valence is examined. The analysis has shown a high degree of similarity between the analysed predicates, but not their absolute matching, which confirms the hypothesis this research is based on. The observed syntactic means match in terms of their content (they denote the same extralinguistic situation involving the same participants), but they do not behave in the same manner in syntactic terms. Firstly, differences have been noticed at the level of explicating deep syntactic arguments, and then at the level of their formalization as well. The most notable differences exist at the pragmatic level, which further implies stylistic differentiation, too. In this sense, the periphrastic predicate is marked and, in certain cases, it can be the means of agitation and propaganda.

Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српски језик и лингвистику
Др Зорана Ђинђића 2, 21000 Нови Сад, Србија
jelena.ajdzanovic@ff.uns.ac.rs

(Примљено: 1. јула 2022;
прихваћено: 10. новембра 2022)